

Bremsekloss eller pådriver? EØS-avtalens miljøbestemmelser

Morten Harper
Utredningsleder i Nei til EU

I FORKANT: MENY er allerede i gang med å erstatte engangsplast til fordel for tre i bestikk, kopper, begre og sugerør fra sine butikker. (Foto: MENY)

Vil forby engangsprodukter i plast

Miljødirektoratet foreslår et nasjonalt forbud mot enkelte engangsprodukter i plast, blant annet sugerør, bestikk og tallerkener.

Retailmagasinet.no 22.10.2019

Forurensningen stopper ikke ved landegrensene – heller ikke ved EUs grenser

Foto: Ann Lundin

EØS = EUs indre marked

EØS-avtalen ble inngått
i 1992, og trådte i kraft
1. januar 1994.

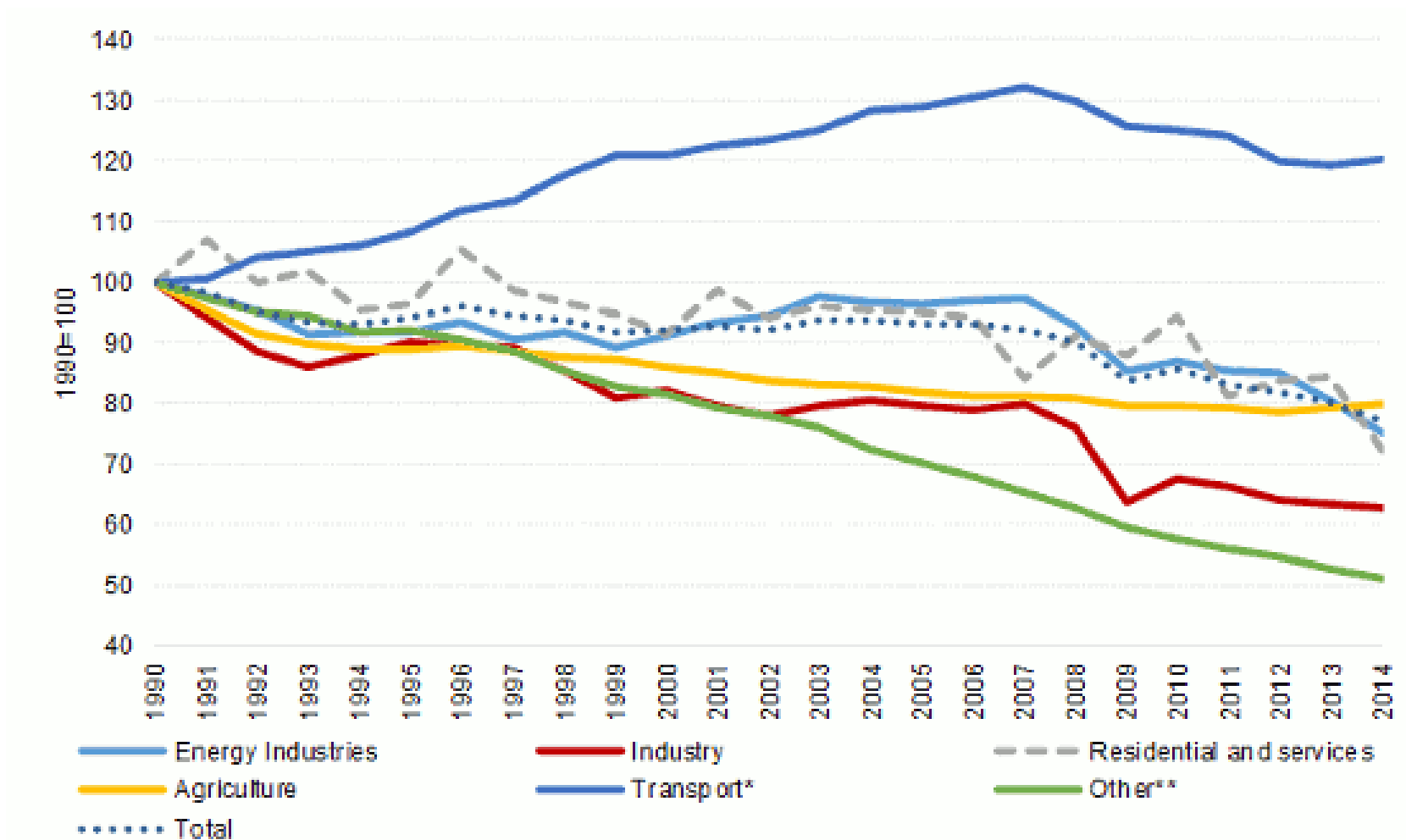

Grenseløs vekst

I EU/EØS brukes overnasjonaliteten til å videreføre en vekstpolitikk som i de enkelte medlemslandene har vist seg å ødelegge miljøet. Det indre markedet er verre fordi:

- Det indre marked er bygget for å lage mer vekst og forbruk enn landene klarer alene.
- Det er verre at veksten skal komme fra en varehandel som gjør systemet ekstremt avhengig av forurensende veitrafikk og annen transport.
- Det er verre med vekst når enkeltland ikke fritt får stille strengere miljøkrav.

Trøbbel med transporten

Utviklingen i EUs klimautslipp fra ulike aktiviteter. Kilde: Det europeiske miljøbyrået, EEA.

EU/EØS setter miljøet på tiltalebenken

Forbud mot miljøstøtte?

EØS har et generelt forbud mot såkalt konkurransevridende offentlig støtte, som også kan ramme miljøtiltak.

Overvåkingsorganet ESA har blant annet vurdert statlig støtte til CO₂-rensing.

1992 Overgangsordninger

Norge hadde strengere regler på viktige områder, blant annet:

- Klassifisering og merking av kjemikalier
- Forbud mot PCB
- Ozonødeleggende stoffer
- Bilavgasser
- Avfall

1992 Mer varige unntak

- Plantevernmidler – unntaket er nå avviklet
- Genmodifiserte organismer (GMO) – Norge har rett til egen godkjenning

2001 Matsminke

Omtrent 80 nye tilsetningsstoffer ble tillatt i Norge gjennom EUs direktiver om matsminke og barnemat.

Kraftig økning: Fra før var ca. 250 stoffer tillatt brukt i matvarene.

2008 REACH

Norge fikk ikke gjennomslag:

- Kreftfremkallende og hormonforstyrrende stoffer kan fortsatt godkjennes selv om det finnes tryggere alternativer.
- Dekker bare 1/3 av stoffene.
- For enkelte nye stoffer er kravene til registrering og testing dårligere enn før.

2012 Vannscootere

STRANDET: Vannscootere har vært ulovlig i Norge siden 6. juli i år. Nå mener ESA at forbudet bryter med EØS-reglene. Foto: Alf Øystein Støtvig

ESA: Norges vannscooter- forbud er ulovlig

Faksimile: VG.no 03.10.2012

2012 Klimakvoter i krise

KLIMABEKYMRING: Billige klimakvoter bekymrer den danske klima- og energiministeren Martin Lidegaard. I dag forsøker han å få EU til å vedta klimamål for 2030 og 2040 og at det kan gi dyrere CO2-kvoter. Men Polen protesterer. Foto: Kristian Ridder-Nielsen

Faksimile: DN.no 09.03.2012

EU's klimadrama

PÅ INNSIDEN: Å slippe ut ett tonn CO2 er blitt billigere enn to bokser øl. EU's viktigste klimamiddel er i trøbbel. I dag blir det bråk.

Problemene med EUs kvotesystem

- Lite eller ingen åpenhet.
- For mange kvoter (overallokering).
- Dramatisk lave kvotepriser. I 2018 begynte prisen å øke.
- Det har tatt tid å få utslippsreduksjoner.

POLITIKK

Solo

■ I en utmerket tekst i denne avisa forrige fredag kunne Helge Thorund melde at det er nå er bevisst at katt er sunt for kropp og sjel. Klapp av katt øker produksjonen av lykkehormonet oksytocin og senker blodtrykket. Katten er så helsebringende at den nå brukes i behandling av deprimerte. I Japan kan trangbodde japanere betale en liten penge for en daglig dose kattelap på kafé. Hormon-detaljene er kanskje nye, men at katt gjør godt, er gammelt nytt for de av oss som har vokst opp med katt. Livet som katteseier er likevel ikke en dans på roser.

DAG-BOKA

■ Nyttig besteneste jeg og samboeren oss for å få oss katt. Motivet var at det er hyggelig og en idé om at barn som vokser opp med dyr, verken blir voldsforbryttere eller aksjemeklere. Solo Katrine Lykke Luxemburgs introduserte familien har utløst masse oksytocin, men vi oppdaget raskt at katteseiere blir stilt overfor noen dilemmaer. Inne eller utekatt? Sjansen for å bli spist av rev eller overkjørt av bil innenfor husets fire vegger er liten. Skulle vi velge et trygt, langt liv i fangenskap, eller et potensielt kort liv i frihet? Hvis du elsker noen, må du sette dem fri, så Solo får vandre fritt ut på tross av matfars sivilisert. For å redusere sjansene for trafikkløst er jeg begynt å sprute vann på katten med vannveger når hun legger seg under parkerte biler. Hun foretrekker min samboer.

■ Sterilisere eller ikke? Her ble valget tatt for oss. Når den som kommer mellom dnyrlgen og kattens reproduktive organer.

■ Apropos bjeller. Hvert år dreper huskatter sju millioner småfugl i Norge. For å stoppe massedrepet selges katterhalsbånd nå med bjeller for å advare mulig ofre. Førstledig, men etter å ha fravært Solo sjansen til å bli felines det riktige å gi henne handikap i jakta. Jeg klippet bjellene.

Jo Røed Skårerud

Misliker at Høyre-topper tenker høyt

TANKER: Ølje- og energiminister **Kjell-Børge Freilberg** har ikke sans for at Høyre-topper lufter tankene sine åpent om å endre norsk oljepolitikk. Ministeren sier til Stavanger Aftenblad at han «ikke synes noe om» utspillene fra Høyre-politikerne. Samtidig forholder han seg til at statsminister Erna Solberg (H) står fast på gjeldende oljepolitikk. – Øljen skal opp, og det skal Ppp sørge for, sier han. Tidligere denne uken åpnet Høyres finanspolitiker Henrik Asheim, stortingsrepresentant Lene Westgaard-Halle og fungerende Unga Høyre-leder Daniel Skjevik-Asberg for en ny debatt om oljepolitikk, inkludert muligheten for vern av nordlige Barentshavet. **ONT**

Krever rasismeforbud

HØYTD: Norske jøder var samlet for å markere høytida jom kippur da nyheten om synagogangrepet i Tyskland kom. Forstander **Ervin Kohn** krever nok en gang et norsk forbud mot rasistiske grupper. – Vi som lever i Norge, tar demokratiet for gitt. 85 prosent av alle som lever i Norge i dag, er født etter krigen, så det er kanskje ikke så rart. Men hva betyr det? At vi for eksempel ikke ser svake signaler og utvikling over tid, sier han, til Vårt Land. **ONT**

Lørdag 12. oktober 2019

DAGEN I DAG

INDIA: Statssekretær i Utenriksdepartementet Jens Frythol Holte reiser til India og skal delta på et seminar om Green Shipping. Han skal også besøke Alangverftene som resirkulerer skip og vil se på arbeidet mot marin forurensing i Mumbai. Valter og Vibeke har navnedag. Wiebe er en frisk og lavtysk form av Wiebe, en kortform av gammelhøytyske Wig- og betyr «krig, slag». Her politiker og tidligere sametingspresident **Vibeke Larsen**. **HT**

En EU-avtale åpner for at Norge unngår innenlandske klimakutt mot 2030:

Kan kjøpe seg klimafri

SMUTTHULL: Norge vil forplikte seg til å kutte 40 prosent av utslippene innen 2030 gjennom en avtale med EU. Men avtalen åpner for at man slipper å ta kuttene i Norge.

KLIMA

Av Andreas Haakonsen og Maria Dyrhol Sandvik

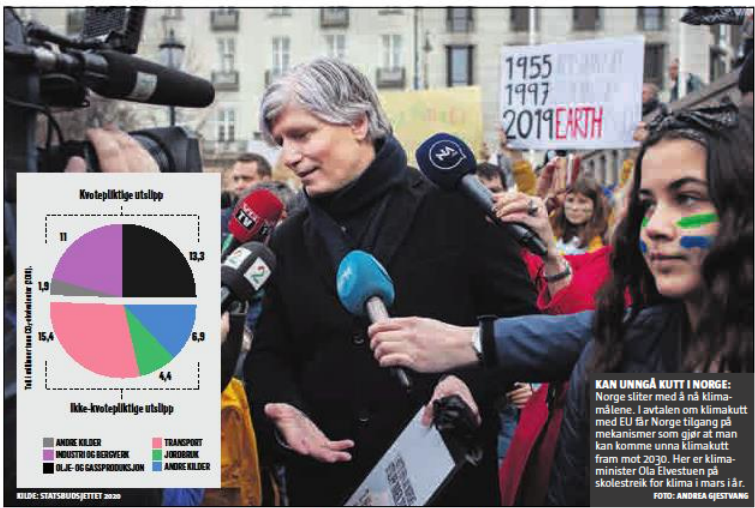
Da regjeringen la fram statsbudsjettet på mandag, ble det klart at det går mot havari for de norske klimamålene for 2020. Beregningene i budsjettet viser at man vil være langt fra å nå klimamålene som ble nedfelt i Stortingets klimaforlik fra 2008.

Overfor Klassekampen tirsdag løftet klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) heller blikket mot klimamålene for 2030. Norge har forpliktet seg til å kutte minst 40 prosent av utslippene innen 2030, sammenlignet med 1990-nivå.

Norge har bestemt om å bli bundet av EUs klimaregelverk, hvor utslippmålene blir forpliktende i EUs klimasamarbeid. Dermed vil EU ha sanksjonsmidler overfor Norge dersom utslippene ikke går ned som lovet.

Flexibelt avtale Men gjennom EU-avtalen får Norge også tilgang på kvotekjøp og andre fleksible mekanismer. Dermed kan Norge nå egne utslippene uten å kutte utslipp i Norge. Kuttet er at Norge må sørge for kvotetilsvarende Norges utslippsmål innen EU.

Det bekrefter statssekretær i Klima- og miljødepartementet Sveinung Rotevatn (V) overfor Klassekampen.

FAKTA
Klimaavtale med EU:
■ Stortinget har vedtatt å binde seg til EUs system for felles oppfyllelse av klimamål.
■ I avtaleperioden fra 2021 til 2030 vil Norge mest sannsynlig bli pålagt å kutte 40 prosent av utslippene, sammenlignet med 1990.
■ Om lag halvparten av Norges utslipp er kvotepålitte og inngår i EUs kvotesystem. ETS.
■ Den andre halvparten er ikke-kvotepålitte og må kuttet innenlands, med mindre Norge benytter seg av fleksible mekanismer i EU-avtalen om tilsvarende kutt i andre EU-land.

– Kuttene skal i utgangspunktet skje nasjonalt. Men så, det finnes mekanismer hvor man kan betale andre land for å kutte mer enn de allerede har gjort, sier Rotevatn.

Kan kjøpe seg fri Før sommeren fremmet Ap, SV og MDG et forslag i Stortinget hvor de ba regjeringen

– Det beste er å gjøre ambisjonen om kutt klar nå. Det er disiplinerende, og det har betydning å sende et klart, statlig signal til næringslivet, sier Eide.
Han får følge av stortingsrepresentant Lars Haltbrekken (SV).
– Som verdens rikeste land har vi et moralsk ansvar for å kutte egne utslipp. Utslippskutt i Norge vil også bidra til teknologutvikling og arbeidsplasser, sier Haltbrekken.

Forsvarer kvotekjøp Frps energipolitiske talsperson Terje Halleland forsvarer muligheten til å «kjøpe seg fri» fra egne utslippskutt.
– De nye smutthullene som du referer til, har alltid vært viktige for oss. Når vi skal inngå en avtale der vil ha skal

avstå fra å benytte seg av slike fleksible mekanismer i EU-avtalen. Forslaget ble stemt ned av regjeringspartiene. Aps miljøpolitiske talsperson Espen Barth Eide roser avtalen med EU, men sier han frykter fristelsen vil bli stor for å benytte seg av fleksibiliteten i systemet når man nærmer seg 2030.

SLIK KAN NORGE KOMME SEG UNNA UTSLIPPSKUTT I NORGE

1 EUS KVOTE-SYSTEM (ETS) Rundt halvparten av Norges utslipp er omfattet av EUs marked for kjøp og salg av klimakvoter (kvotepålitte sektorer). Her må de enkelte bedriftene, som Hydro og Equinor, selv kjøpe kvoter for utslippene virksomheten har. En klimakvot gir rett til å slippe ut ett tonn CO₂. Fram mot 2030 reduserer EU det totale antallet kvoter i omlop.

2 BILATERALE AVTALER Norge har i utgangspunktet selv ansvar for å kutte utslippene fra ikke-kvotepålitte sektorer, som fra jordbruk og veitrafikk, med 40 prosent innen 2030 sammenlignet med 2005-nivå. Men EU tvinger ikke Norge til å ta disse kuttene innenlands, så lenge Norge sørger for at tilsvarende kutt skjer i EU. Dersom andre EU-land, som Bulgaria eller Romania, kutter mer utslipp enn de er forpliktet til, kan Norge kjøpe «rettighetene» til disse kuttene. Dermed slipper man å kutte dette i Norge.

3 ENGANGSOVERFØRING AV KVOTER I avtalen med EU er det også et «smutthull» hvor Norge kan bruke kvoter for å redusere utslipp i ikke-kvotepålitte sektorer. Dette kan gjøres ved å overføre inntil seks millioner kvoter fra kvotepålitte til ikke-kvotepålitte sektorer. Dermed kan Norge slippe å ta disse kuttene hjemme. Norge må si fra til EU i løpet av 2019 om man vil ha mulighet til å benytte seg av dette. Regjeringen har ennå ikke avklart dette.

Strengt nødvendig I regjeringsplattformen har regjeringen satt et mål om 45 prosent kutt innen 2030 i ikke-kvotepålitte sektorer, og at det skal planlegges for at det skjer gjennom tiltak i Norge. Samtidig sås det fast at fleksibiliteten i EU-systemet kan benyttes om det er «strengt nødvendig».

store kutt, er det viktig at vi hele tida har med oss kostnader opp mot resultater, sier Halleland. Han peker på at det kan være en mer kostnadseffektiv bruk av penger gjennom billige tiltak i Europa enn dyre tiltak i Norge, som også kan være bra for klimast.

– Kvotekjøp kan bidra til å fase ut tung industri med store utslipp i Bulgaria eller Romania, sier Halleland.
Hva som er «strengt nødvendig» er ikke klart mellom regjeringspartiene.
– Det er når kostnadene blir urimelig høye i Norge i forhold til det man kan kjøpe innenfor avtalen, sier Halleland i Ppp.
– Det ligger ikke noe forhold i Granavolden-plattformen om hva det skal koste. Men i en gitt situasjon kan man bli tvunget til å benytte seg av det, sier Rotevatn i Venstre.
Til tross for fleksibiliteten i EU-avtalen peker Rotevatn

Etter negative oppslag, intern uro og påstander om krise i politiet krever Ap, Sp og SV at justisministeren kommer til Stortinget og redegjør om politireformen.
24. oktober kommer justisminister Jøran Kallmyr (Frp) med sin reddegjørelse.
– Problemet er at regjeringen ikke gjennomfører reformer slik den ble vedtatt i Stortinget. Det er vesentlige mangler i oppfølgingen av forliket, sier justiskomiteens leder Lene Vågshid (Ap). **ONT**

FORELESNING GRIMEN-FORELESNING
Grimen-forelesningen 2019: Didier Fassin: Forms of Life. Can Philosophical Concepts Help Us Understand the Condition of Exiles?
Date: 22. oktober 2019
Tid: 16.00-18.00
Sted: Pilestrødet 46, Athene
Arets Grimen-foreleser er professor Didier Fassin ved Institute for Advanced Study, Princeton University.
Arrangementet er åpent for alle og krever ingen påmelding.
Les mer om arrangementet: oslomet.no/om/arrangement/grimen-forelesning-2019
Arrangør: Senter for profesjonsstudier

OSLO MET
Senter for Profesjonsstudier 20 år!

MANIFEST
Manifest Tankesmie har blikket rettet mot stortingsvalget 2021. Ny politikk krever solid faglig grunnlag. Vi søker en samfunnsøkonom med god formidlingsevne.
Soknadsfrist 1. nov.
Les hele utlysingen på www.manifesttankesmie.no

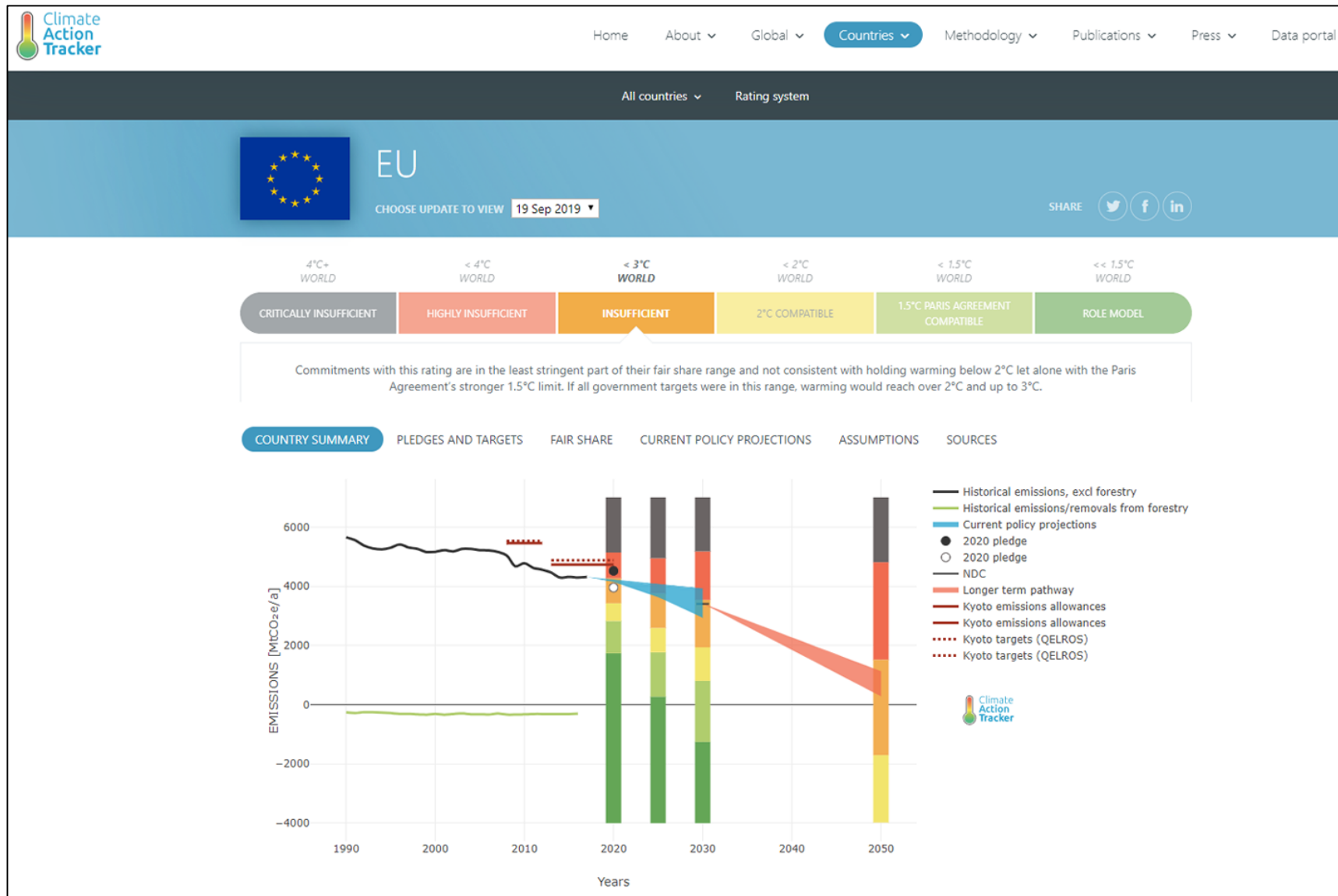
OSLO MET
Senter for Profesjonsstudier 20 år!

OSLO MET
Senter for Profesjonsstudier 20 år!

EU ligger ikke an til å nå Paris-målet

Kilde: <https://climateactiontracker.org/countries/eu/>

EUs energiunion

25. februar 2015 presenterte EU-kommisjonen meldingen om energiunionen. Nasjonale reguleringer skal erstattes av én felles EU-ramme. Målet er å gjøre energi til EUs femte frihet.

En viktig bakgrunn er at med Lisboa-traktaten fikk EU i 2009 betydelig økt myndighet på energisektoren.

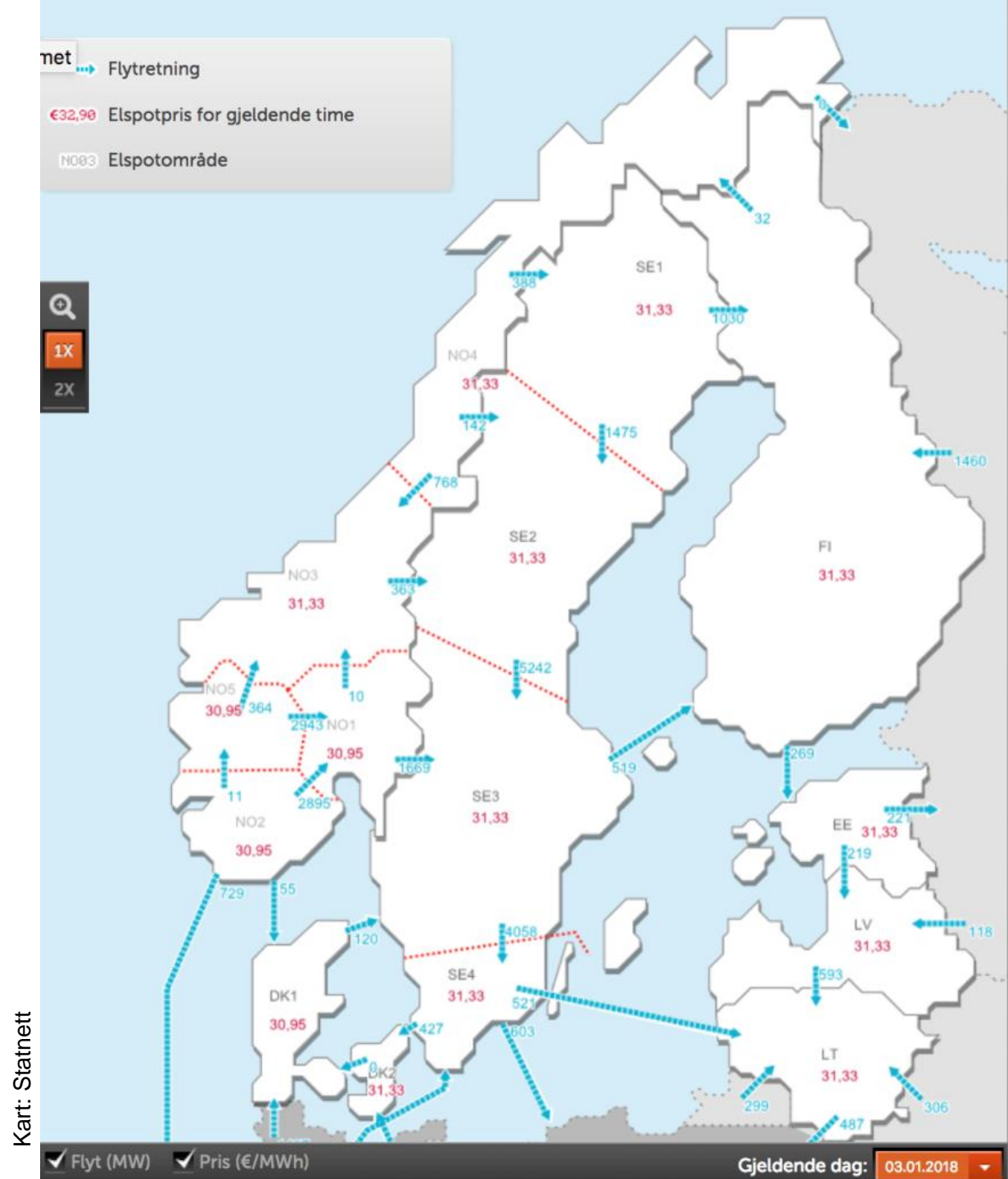
EU seeks oversight powers on energy security

Det nordiske kraftmarkedet

Et etablert system for kraftutveksling mellom landene.

I dag: Nasjonal råderett er beholdt.

Stort norsk kraftoverskudd

- Norge produserte 148 tWh i 2016. Nettoeksport 17 tWh.
- Praktisk talt all norsk kraft er fornybar: 98 % vind og vannkraft (fornybarandel i EU: 26 %)

Overskuddet skyldes nedlegging og energisparing i industri, hjem, opprusting av kraftverk og småkraft.

EUs energiforbruk øker

Forbruket av energi i EU har økt de siste årene.

Dermed er EU langt unna å nå målet om å redusere forbruket med 20 prosent innen 2020.

I 2017 økte forbruket med 1 prosent fra 2016, og dette var det tredje året på rad med økt forbruk av energi.

Kilde: EUobserver 8. februar 2019

Europas grønne batteri?

- Fornybardirektivet skal gi energiunionen en «grønn profil», med Norge som «balansekraft». Vannkraft er mest fleksibel.
- Tanken bak «smarte strømmålere»: Norsk eksport når det ikke blåser og sola ikke skinner i Europa. Eksport på dagtid og import av billig strøm på natta kan virke lurt.
- Men: Dette forutsetter hard **effektkjøring** av turbinene og hyppig regulering av vannstanden.
- Skadelig for det biologiske miljøet.

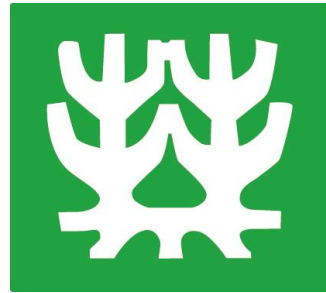

Foto: Statnett

- Oppmuntrer ikke til energisparing, men til flytting av forbruket når strøm er billigst.
- Kraftoverføringen medfører dessuten et effekttap.

«Norske bidrag til balansekraft blir antakelig så små at vi ikke kan se at de forsvarer de dramatisk negative konsekvensene for norsk natur som følge av økt effektkjøring.»

«Naturvernforbundet krever at Statnett pålegges å avvente videre utvikling av prosjektet inntil en ny konsekvensutredning foreligger.»

Brev fra Naturvernforbundet til NVE 14. desember 2017.

Mobilitetspakken

EUs nye
mobilitetspakke
(veipakke) legger opp
til et ubegrenset antall
kobotasjeoppdrag
innen fem dager.

Billig godstransport på
vei utkonkurrerer bane
og båt.

Jernbanepolitikken skal styres fra Norge, ikke av EU!

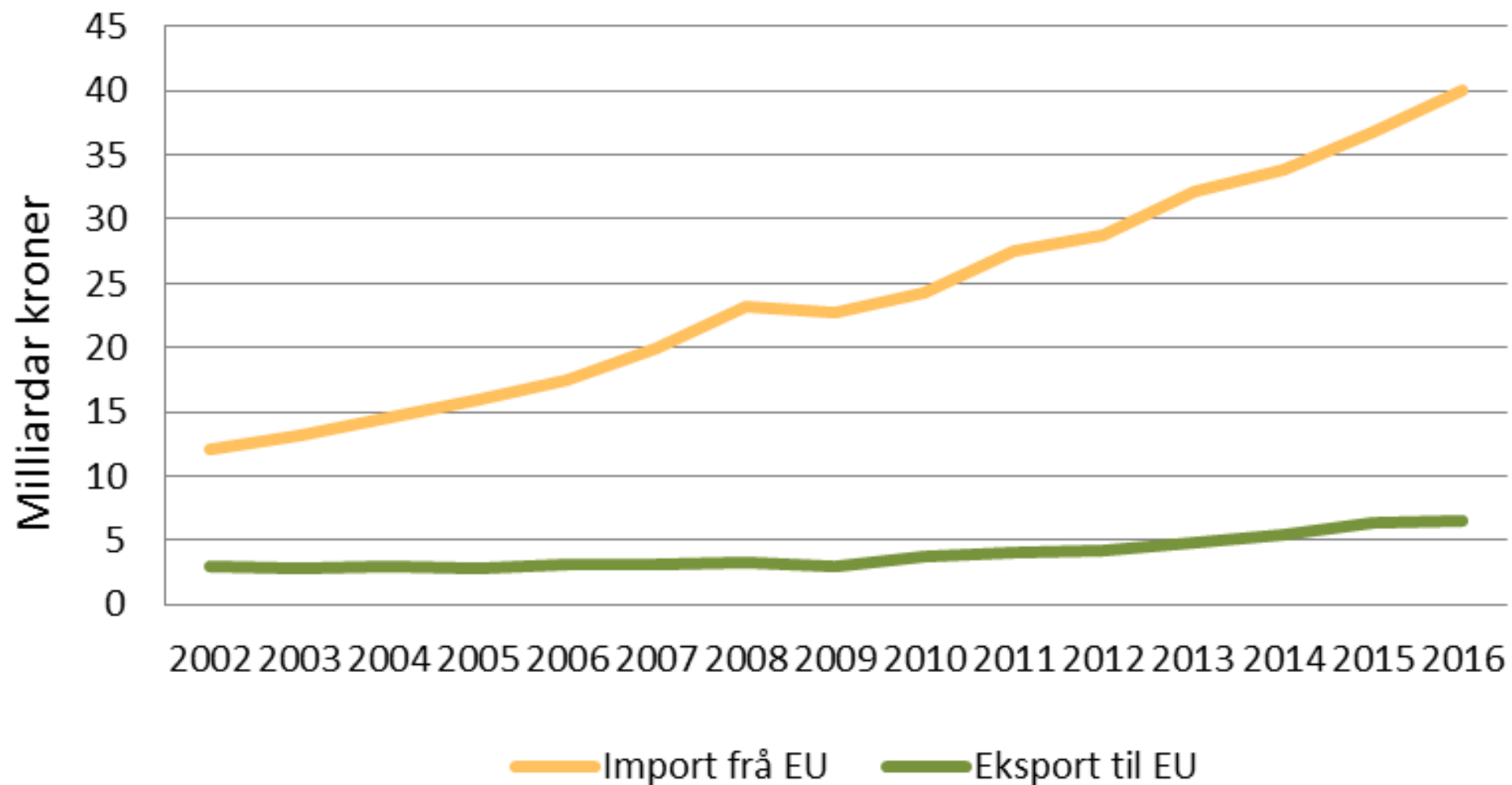
Kortreist mat?

Norge har en selvstendig landbruks-
politikk (jordbruksoppgjøret,
markedsregulering og tollvern).

Men EØS griper inn:

- Det veterinære grensevernet fjernet
- Regler for mattrygghet
- GMO
- Tekniske standarder i landbruket
- Handel med landbruksvarer

Norsk samhandel med landbruksvarer med EU

AgriAnalyse/Landbruksdirektoratet/SSB

Ja til internasjonalt miljøsamabeid

Gjennom FN er det forhandlet omtrent 100 miljøavtaler, bl.a. om klimautslipp, avfall og naturvern.

- Parisavtalen (FN, 2015) om klimagasser.
- Minamata-konvensjonen (FN, 2013) om kvikksølv.
- Kyoto-protokollen (FN, 1997) om klimagasser.
- Biomangfold-konvensjonen (FN, 1992).
- Montreal-protokollen (UNEP - FNs miljøprogram, 1988) om utslipp av gasser som bryter ned ozonlaget.
- Konvensjonen om langtransportert luftforurensning (ECE - FNs økonomiske kommisjon for Europa, 1979) om reduksjon av utslipp som fører til sur nedbør.
- Basel-konvensjonen (UNEP, 1980) om transport av farlig avfall.
- Bern-konvensjonen (Europarådet, 1978) om å ta vare på ville dyr og planter og leveområdene deres.

Norge i internasjonalt miljøsamabeid

Eksempler på viktig norsk innsats:

- Bindende energieffektiviseringskrav til internasjonal skipsfart.
- Et globalt bindende kvikksølvregime.
- Arbeidet med rettigheter knyttet til bruk av og mot patentering av genressurser (genrøveri).
- Gjennom den norske naturmangfoldloven er Norge et av få land som har gjennomført konvensjonen om biologisk mangfold på området genrøveri i vårt nasjonale lovverk.

”

«Selv uten å være medlemsland i EU har Norge påvirket EUs miljøpolitikk, og har på en del områder innført tiltak som er strengere enn de EU har fastsatt.»

Environmental Performance Reviews: Norway 2011
OECD-rapport, mai 2011, side 21

EØS-avtalen som sovepute

- Hindrer nasjonale regler
- Kreativiteten svekkes
- Forbildene forsvinner

- En avtale mellom to likeverdige parter, Norge og EU.
- Ingen forutsetning om innføring av nytt EU-regelverk. Ikke overvåkinsorgan og domstol.
- Handlefrihet til en ambisiøs norsk miljø- og klimapolitikk.
- Tollfri handel med industrivarer – som i dag. Gjensidig markedsadgang for tjenester.
- Men ikke fri flyt av arbeidskraft eller fri etableringsrett.

Hva er alternativet?

Laks i EØS

Laks utenfor EØS

*Jeg er en like glad
laks utenfor EØS!*

